

Societatea culturală „Dacia”

Vasile Ilovan

Eveniment crucial în viața poporului român, formarea statului național unitar român a fost rezultatul luptei neîntreprupte a înaintașilor noștri care, în pofida tuturor încercărilor monarhiei austro-ungare de a curma izvorul permanenței noastre, de a îngropa sub valul vremii obârșia și perenitatea multimilenară a noastră aici s-au dovedit demni apărători ai limbii, tradițiilor și obiceiurilor noastre strămoșești. Dragostea de neam, de tradițiile străbune, unirea în cuget și simțiri a tuturor celor ce vorbeau aceeași limbă, legăturile economice, comerciale și de spiritualitate cu Principatele române, încrederea neîndoielnică în adevărul istoric, au fost doar câteva coloane de susținere a luptei românilor din Transilvania pentru înfruntarea tuturor vicisitudinilor îndreptate împotriva acestei „mări de valahi” cum îi numeau înșiși istoricii maghiari.¹

Animați de trecutul glorios al înaintașilor lor, de dragostea de patrie și de dorința seculară a unirii tuturor românilor într-un singur stat și sub un singur drapel, românii din Transilvania alături de celelalte popoare asuprite de monarhia austro-ungară, făceau față tuturor încercărilor de asimilare, interzicerii limbii române în administrație, justiție și în școli. Din cauza acestei politici extremiste, a naționalismului exagerat, învățământul în limba maternă a popoarelor asuprite, deci și al poporului român, era redus la gradul inferior și la posibilitățile minuscule ale unor biserici, iar cel mediu, cu limbă de predare română era aproape inexistent, rezumându-se doar la cele 6 școli medii confesionale.² În contrast cu aceste restricții împotriva naționalităților, învățământul mediu maghiar era extrem de răspândit pe întreg teritoriul locuit de români, avînd menirea de a pregăti și forma din tinerii români care-l ur-

¹ Destrămarea monarhiei austro-ungare, Edit. Academiei R.P.R., București, 1964 p. 12.

² Ibidem., p. 125.

mau „buni patrioți maghiari“.³ Dealtfel „întreg sistemul de învățămînt, de la grădinițe la învățămîntul superior era pus în serviciul acestei politici“.⁴

Din această cauză și a existenței unui program minuțios de asimilare forțată a tuturor popoarelor asupra, inclusiv „a mării, oceanului, avalanșei de români“ — cum cu îngrijorare se exprima în 1912 contele Ștefan Bethlen.⁵ — tineretului român, dornic de învățatură și afirmare, după terminarea cursului școlar inferior, nu-i rămînea altceva de făcut decît să urmeze școlile medii și superioare maghiare sau germane, suportînd astfel toate consecințele politicii șoviniste, care prin legi tendențios concepute interzicea studierea limbii materne, a istoriei și literaturii poporului român. În pofida acestei stări de lucruri tinerii români își întregeau cunoștințele de limbă și literatură română, despre trecutul nostru istoric, în cadrul unor instituții și societăți culturale, care la pragul celor două secole au luat ființă și în orașul Bistrița și prin intermediul cărora tradițiile și obiceiurile noastre românești s-au menținut și perpetuat cu multă grijă. Astfel în anul 1887 din inițiativa avocaților Gavrilă Manu și Dănilă Lica se înființează în Bistrița Banca „Bistrițeană“, iar cu 16 ani mai tîrziu în 1903 Banca „Coroana“.⁶ Anii 1891 și 1903 aveau să consemneze în cronicile lor apariția revistei literare „Minerva“ și a publicației săptămînale „Revista Bistriței“ la care își desfășoară activitatea, alături de G.M. Ungureanu, redactor responsabil, și George Matheiu, din a cărui inițiativă, un an mai tîrziu, în 1904, ia ființă tot la Bistrița, prima tipografie românească.⁷

Continuînd firul acestor succese, în anul 1893 apare prima societate culturală românească : „Reuniunea de cîntări a românilor din Bistrița“, sub egida căreia intelectualitatea din oraș a organizat la 22 februarie 1907 cea dintîi serată literar-muzicală. Presa vremii comentînd reușita acestei manifestări culturale, împrejurările politice în care s-a desfășurat, o aprecia drept „act de mare îndrăzneală“.⁸

O contribuție remarcabilă la dezvoltarea gradului de cultură și civilizație, de perpetuare a tradițiilor spirituale românești de la începutul de secol o are „Reuniunea meseriașilor români din Bistrița“ inițiată de tîmplarul Vasile Lungu și tipograful George Matheiu în 1895.⁹ Prin activitățile sale cultural-artistice, această reuniune a jucat un rol important în

3 Ibidem.

4 V. Goldiș. *Despre problema naționalităților*, Edit. Politică, București, 1976, p. 5.

5 *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, Edit. Academiei R.P.R., București, 1961, p. 290.

6 Romulus Seșanu, *Transilvania românească*, București, 1941, p. 37.

7 „Săptămîna“, *Gazeta economică, culturală a orașelor Bistrița și Năsăud*, nr. 271 din 6 septembrie 1935.

8 Ibidem.

9 T. Tanco; *Virtus Romana Rediviva*, vol. II., Bistrița, 1974, p. 39 și 51 ; vezi și „Săptămîna“, nr. 271 din 6 septembrie 1935.

formarea și întărirea conștiinței naționale, în ridicarea gradului de cultură a meseriașilor și populației românești din oraș și împrejurimi. Iată deci, că în pofida tuturor încercărilor de îndepărtare a populației românești de la izvoarele culturii sale și de frînare a oricăror manifestări de emancipare națională, activitatea spirituală românească nu a putut fi stăvilită nici de autorități și nici de opreliștile instituite de aceea monarhie, care, peste puțin timp, avea să se prăbușească din cauza propriilor sale contradicții. Trebuie remarcat însă faptul că mentorul principal al tuturor activităților de afirmare românească, de cultivare și menținere a tradițiilor și obiceiurilor noastre strămoșești, a fost grupul de intelectuali și meseriași români, animați de un remarcabil curaj, dar și de o profundă acțiune față de tot ceea ce ne este scump și astăzi, limba, graiul și glia strămoșească. Dealtfel, despre activitatea culturală din Bistrița de la sfârșitul secolului al XIX-lea și despre intervențiile brutale ale autorităților maghiare pentru interzicerea cîntecului, portului și dansului românesc amintește și scriitorul Alexandru Odobescu, care în vara anului 1894 întorcîndu-se de la stațiunea balneară Sîngeorz-Băi și făcînd un popas la Bistrița, scria, în august soției sale, următoarele : „Ieri pe un timp frumos — ce mă face să regret foarte mult că părăsesc această localitate (Sîngeorz-Băi n.n.) unde șederea cînd nu era prea frig, este cît se poate de plăcută, am plecat după amiază spre Bistrița fără gînd de întoarcere. La Bistrița unde am ajuns către orele 6, m-am dus să văd tîrgul de țară dar poliția ungurească, foarte bănuitoare, a împiedicat dansurile ce se obișnuiesc aici la tîrg, în grupe mari de oameni.

Abia am văzut o mică „Someșană“ care făcea, cel puțin cît cea din Sîngeorz. Aici (la Bistrița n.n.) am fost primit foarte amabil de toate somitățile române pe care le cunoscusem la Sîngeorz. Aseară cu toate că eram grozav de obosit, m-au condus într-o sală, cu o scenă improvizată și cu un public numeros, din cîțiva intelectuali români cu soțiile lor și 2—3 sute de țărani și muncitori români din Bistrița unde s-a jucat de către tineret și fete de zidari și tîmplari din localitate o piesă națională locală. . . Se vede multă bunăvoință și arată că acești muncitori săraci, care nu văzuseră în viața lor teatru, sînt mult luminați“. ¹⁰

Aprecieri asupra vieții culturale din orașul Bistrița și mai ales a creșterii numărului de intelectuali face și istoricul, Nicolae Iorga cu ocazia vizitei sale de la început de secol în Transilvania. Marele nostru istoric consemnează cu deosebită plăcere și satisfacție că începutul acestui secol îi găsește pe româ-

10 V. Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918*, Edit. științifică, București, 1968, p. 38.

nii din Bistrița cu „o intelectualitate românească, deosebit de rîvnitoare și cu iubire de popor. Fotograful cel mai bun este român, precum și unul din tipografi... Un timp s-au tipărit aici reviste românești, dintre care „Revista Bistriței“, se înfățișează foarte frumos. Se țin dese adunări pentru luminarea poporului, și despărțămîntul populației, Asociația „Astra“ condusă de avocatul Gavril Tripon, a organizat o expoziție țărănească la Șoimuș, care a reușit minunat“.¹¹

Dacă pe tărîm cultural se depun eforturi susținute, din partea mănunchiului de forțe românești din oraș pentru menținerea și afirmarea elementului românesc, în învățămînt și mai ales în cel mediu de predarea limbii materne, a literaturii și istoriei poporului român, așa cum aminteam erau de neconceput și interzise cu desăvîrșire de către guvernul de la Budapesta. Pentru a suplini acest vid spiritual, populația românească și mai ales tineretul dornic de a cunoaște trecutul istoric al poporului nostru, folosea căi și mijloace variate, începînd cu familia, cărțile pătrunse în mod clandestin din România, reuniunile și diferitele societăți culturale, legale sau ilegale etc. Există multă frămîntare și căutare, multă imaginație însoțită de discreție, pentru că legislația monarhică cataloga totul drept activitate subversivă, antimonarhică, totul era foarte riscant. Cu toate acestea, dorința de emancipare națională la românii din imperiu, de menținerea limbii, portului și obiceiurilor era atît de puternică încît depășea toate restricțiile instituite de autoritățile austro-ungare.

Așa se face că, în pofida tuturor acestor măsuri restrictive, în luna lui august 1909, sub îndrumarea unor intelectuali români, a încolțit în conștiința unui grup de elevi de la liceul evanghelic-luteran din Bistrița, ideea nobilă, a fondării unei societăți culturale, care să creeze tineretului multiple posibilități de asimilare și aprofundare a culturii spirituale românești.

Realizarea acestui deziderat major, premergător actului istoric de la 1 Decembrie 1918 presupune mult curaj, multă îndrăzneală și, bineînțeles, multă discreție. Și toate aceste calități aveau să le întrunească patru elevi români de la liceul evanghelic-luteran din Bistrița : Alexandru Bușiță, Emil Mostoireanu, Valeriu Pop și Emil Rebreanu, care, depășind pragul tuturor opreliștilor statale, în mod clandestin, în casa intelectualului dr. Leon Scridon din Bistrița, str. Năsăudului nr. 13, (vezi fig. 1) au pus bazele societății culturale românești „Dacia“.¹²

11 „Săptămîna“ din 25 septembrie 1938 ; vezi „„Ecoul“, an IX, nr. 1172/76.

12 N. Iorga, *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească*, vol. II., Edit. Minerva, București, 1906, p. 524-525 ; vezi „Ritmuri“ supliment social-cultural al ziarului „Ecoul“, decembrie 1975 p. 12.

Dacă localizăm evenimentul în contextul împrejurărilor politice de atunci și mai ales a dezideratului secular urmărit de toți românii de pe cele două versante ale Carpaților de afirmare tot mai pronunțată a ideii de unitate națională, dacă analizăm obiectivele urmărite „Dezvoltarea conștiinței naționale între membrii ei și educarea lor în sens național ; Dezvoltarea

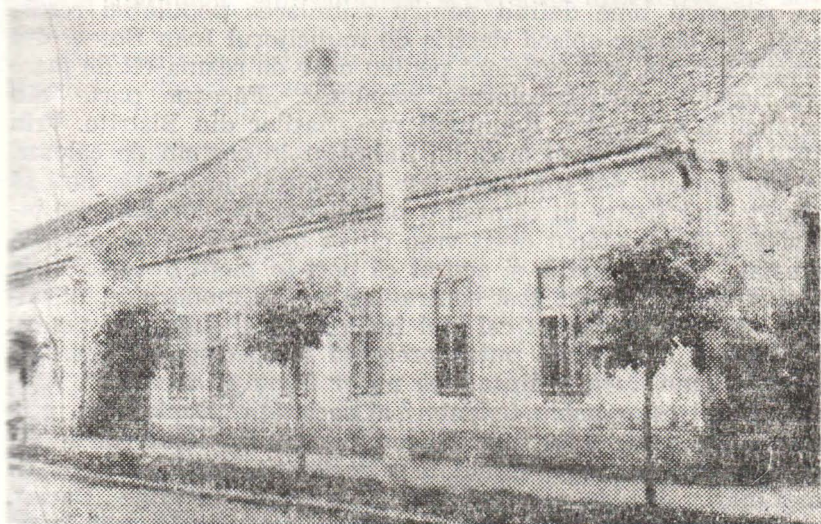

Fig. 1 — Casa care a adăpostit societatea culturală „Dacia“.

spirituală și trupească a membrilor, unirea și consolidarea lor”,¹³ este lesne de înțeles de ce societății i s-a dat tocmai numele de „Dacia”. Constituirea ei răspunde dorinței fierbinți a tineretului românesc de pe aceste meleaguri de a menține veșnic vie ideea unității naționale, înfăptuirea unirii cu Țara. Dealtfel același lucru îl exprimă și drapelul societății, care, după cum se remarcă în statute, era de formă patrată și avea culorile celui din România, roșu, galben (aur), albastru.¹⁴ Ideea unității naționale, formarea Daciei și înflorirea ei erau reflectate și în inițialele, de pe stema societății : V.C.F.D. ceea ce în limba latină înseamnă „Vivat, cresceat, floreat, Dacia”. (vezi fig. 2). Iată deci că numai din elementele enumerate, ne putem da seama de scopul acestei societăți culturale, de caracterul ei secret, de curajul și îndrăzneala fondatorilor ei, dar și de riscul ce îi pîndea la tot pasul și bineînțeles de urmările lui.

¹³ Statutele Societății studenților români „Dacia”, p. 4 ; vezi „Săptămîna”, an VIII, nr. 271 din 1935.

¹⁴ Statutele Societății studenților români, p. 3.

Facem această remarcă, pentru că unii cercetători înclină a susține că societatea ar fi avut un caracter legal, că întreaga activitate s-ar fi desfășurat în cadrul liceului german sub supravegherea profesorilor. Este naiv să susții asemenea afirmații, și să crezi că activitatea ei patriotică, în sprijinul unirii tuturor românilor, desfășurată sub faldurile tricolorului românesc ar fi fost tolerată de autoritățile maghiare, care aveau un program bine definit pentru asimilarea populației românești. Un singur episod descris de muncitorul Ioan Botcar din orașul Bistrița este suficient pentru a ne da seama cât de mare era riscul purtării tricolorului românesc. „Făceam parte din echipa de călușari a Reuniunii meseriașilor din Bistrița. Prin 1912 traversând piața orașului îmbrăcat în costum de călușar, la un moment dat mă pomenesc îmbrățișat de o fată, fără să observ, îmi fixase în cămașă o pănglicuță tricolor aproape invizibilă. Nu am făcut decît vreo cîțiva metri și pe loc am fost arestat, dus la poliție și acuzat că port în piept drapelul unei țări străine, că acest gest contravine legilor monarhice. A trebuit să se intervină la cel mai înalt nivel al județului pentru a fi eliberat și a mă putea prezenta la spectacolul organizat de Reuniune, care în lipsa mea nu ar fi putut avea loc“. Așadar, riscul celor patru fondatori ai societății „Dacia“ era mult mai mare, decît a lui Ioan Botcar, pentru că manifestările românești din întreaga activitate a societății erau incomparabil mai mari. Așadar, prin înființarea societății culturale „Dacia“, se mai adaugă încă o făclie de spiritualitate românească la tezaurul societăților culturale din oraș, care alături de celelate, va lărgi aria răspîndirii ideii de unitate națională.

Mărturiile unor membri ai societății, cuvîntările prilejuite de aniversarea unui sfert de veac de la fondarea ei, ca și alte documente ale vremii confirmă clar atît împrejurările în care a luat ființă această flacără de cultură românească, cît și activitatea desfășurată de-a lungul anilor.

Făcînd o retrospectivă asupra activității ei, ziarul „Săptămîna“, cu prilejul celei de-a 25 aniversări, insera în coloanele sale „In aceste clipe emoționate de peste un sfert de veac sub razele calde ale acelu șoare de august 1909, care pătrundea prin frunzele arborilor de castani de la periferia acestei cetăți, într-o casă modestă a unor intelectuali din oraș, patru elevi mîndria studenților (a se citi elevilor n.n.) de la liceul luteran din localitate, au zidit o citadelă clandestină inexpugnabilă de cultură și demnitate națională izvor nesecat de patriotism și civilizație“.¹⁵

Ca orice societate culturală, „Dacia“ dispunea de statute proprii după care își desfășura activitatea educativă, cea cultu-

¹⁵ Ibidem.

...ă distractivă și de comportare a tineretului, atât în familie și mai ales în societate.

Statutele societății (vezi fig. 3) cuprind în prim plan 11 capitole în care sînt inserate numele și scopul societății, primirea în societate, îndatoririle și drepturile membrilor, constituirea și sarcinile comitetului, adunările societății și alegerea organelor de conducere. În alte șapte capitole, ce formează a doua parte a statutelor, sînt cuprinse activitățile distractive ale societății.

Membrii societății erau : ordinari, extraordinari și onorari. Membrii ordinari erau studenții (elevii n.n.) din clasele VI—

VIII-a ale liceului evanghelic-luteran din Bistrița¹⁶. În caz că numărul elevilor din clasele VI—VIII era mai mic de 20, în baza cap. II din statute paragraful 5, puteau fi primiți ca membri ordinari ai societății și elevii din clasa a V-a, însă numai cu aprobarea majorității absolute a membrilor ordinari.

Primirea în societate se făcea într-un cadru solemn, în prezența tuturor membrilor ordinari și extraordinari, a părinților lor. Cel ce solicita primirea în societate era obligat să cunoască statutele societății, istoria și literatura neamului românesc, cîntecele și poeziile stabilite.¹⁷ Cu alte cuvinte primirea era un adevărat examen la care candidatul trebuia să se prezinte foarte bine pregătit și, în același timp, să se angajeze că

va respecta întocmai prevederile statutelor. Nerespectarea lor — așa după cum se vede și pe copertă — atrăgea după sine îndepărtarea din societate și odată cu aceasta imposibilitatea de a fi reprimat.

Conducerea era aleasă de către membrii societății din rîndurile celor mai activi membri și era formată din așa-ziii „oficienți”. Funcția principală era cea a prefectului, care conducea toate adunările societății cît și ale comitetului, iar în cazuri de abateri de la prevederile statutelor, prefectul avea dreptul

Fig. 2

Stema societății culturale „Dacia”.

¹⁶ „Săptămîna”, an VIII, nr. 271 din 6 septembrie 1935.

¹⁷ Statutele Societății studenților români, cap. II, p. 3—4.

să aplice sancțiuni, inclusiv retragerea dreptului de membru pentru 2 săptămîni. Ajutorul prefectului era proprefectul.

Un rol important în comitetul de conducere îi revenea tribunului care se ocupa de educarea membrilor societății. Sub

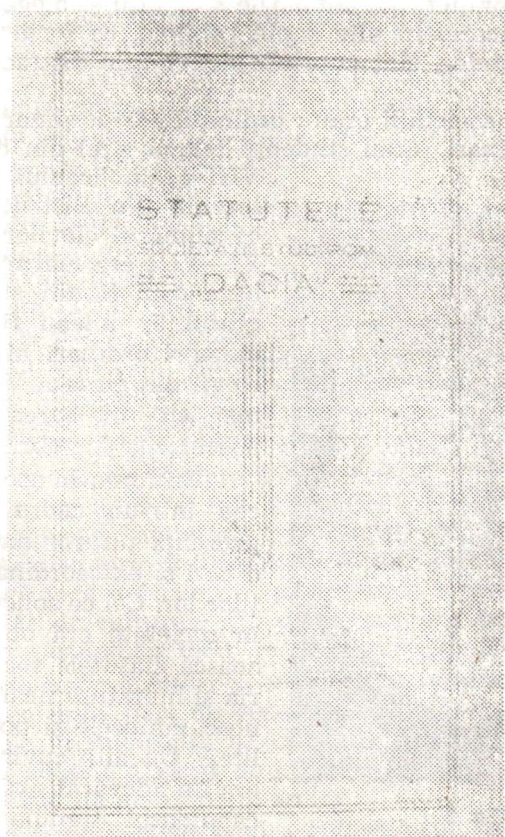

Fig. 3 — Statutele societății culturale „Dacia“.

îndrumarea și conducerea lui, se studiau, statutele, istoria și literatura română, cîntecele și poeziile stabilite de prefect. De obicei această sarcină era încredințată celui mai bine pregătit membru al societății. În ordine după aceste funcții urmau casier — bibliotecarul, paharnicul, cantor-loci (responsabilul muzical n.n.), care organiza săptămînal cîte două ore de cînt și două ore de muzică. Un alt membru al comitetului avea în responsabilitate organizarea și conducerea exercițiilor de gimnastică.¹⁸

¹⁸ *Ibidem.*, cop. V. p. 4-6.

Pentru cunoașterea cîntecelor patriotice, distractive și de petrecere, fiecare membru era obligat să aibă un caiet, care cuprindea circa 50 de asemenea versuri. Pe prima filă se afla **imnul** studentesc „Gaudeamus“, apoi Trei culori, Latina gîntă, Hora Unirii, Deșteaptă-te române, La arme. Limba românească, Doina lui Avram Iancu, Adio, Pe lîngă plopii fără soț, Știi tu, **Bucurie**, și multe alte versuri din Eminescu și G. Coșbuc. Din simpla enumerare a cîtorva titluri se poate constata foarte clar că predominau cîntecele patriotice, că unul din obiectivele societății era tocmai educarea membrilor în spiritul dragostei față de patria română, față de trecutul ei glorios.

După cum reiese din Cap. VIII al statutului comitetul societății „Dacia“ era format din 7 membri cu funcțiile și responsabilitățile amintite. Societatea mai dispunea de o bibliotecă formată din donații și cumpărări de cărți din sumele minime rezultate din contribuția membrilor.

În virtutea Cap. X din statut, adunările societății erau ordinare și extraordinare. Adunările ordinare se țineau săptămînal în prezența tuturor membrilor ordinari și dezbăteau probleme literare sau de natură administrativă, iar cele extraordinare, ori de cîte ori o impuneau nevoile.

Tot în baza acestui capitol statutar, fiecare membru al societății era obligat să țină două conferințe anual, al căror conținut trebuia să se încadreze în scopul propus de societate și de prevederile statutelor. În cazul cînd subiectul conferințelor nu corespundea scopului societății, prefectul avea dreptul să stabilească pentru fiecare membru, ce anume probleme să trateze.

Adunările generale ale societății se desfășurau într-o atmosferă solemnă, de sobrietate și erau conduse de prefect. Acesta, pentru a imprima mai multă măreție adunărilor, purta o eșarfă (vezi fig. 4) cu cele trei culori (roșu, galben și albastru) pe care era brodată stema societății. Aceeași eșarfă o purtau proprefectul-secretar și toți mambrii societății cu ocazia adunărilor ordinare sau extraordinare.

Pînă în 1918, cînd s-a realizat idealul secular de unire a tuturor românilor într-un singur stat. adunările și întreaga activitate a societății aveau un caracter restrîns, cuprinzînd doar elevii români de la liceul evanghelic-luteran din Bistrița. Această structură era impusă de însăși condițiile deosebit de grele și de măsurile de oprîmire instituite de monarhia austro-ungară care întotdeauna a văzut în idealurile de eliberare națională și socială, de unitate ale românilor din Transilvania un

pericol de moarte. Din această cauză se lucra cu multă grijă și discreție fiindcă, este lesne de înțeles, că deconspirarea activității culturale românești ar fi însemnat grave implicații pentru tineretul care în aceea monarhie roasă de contradicții și cultura dragostea față de adevărata patrie, de neamul românesc,

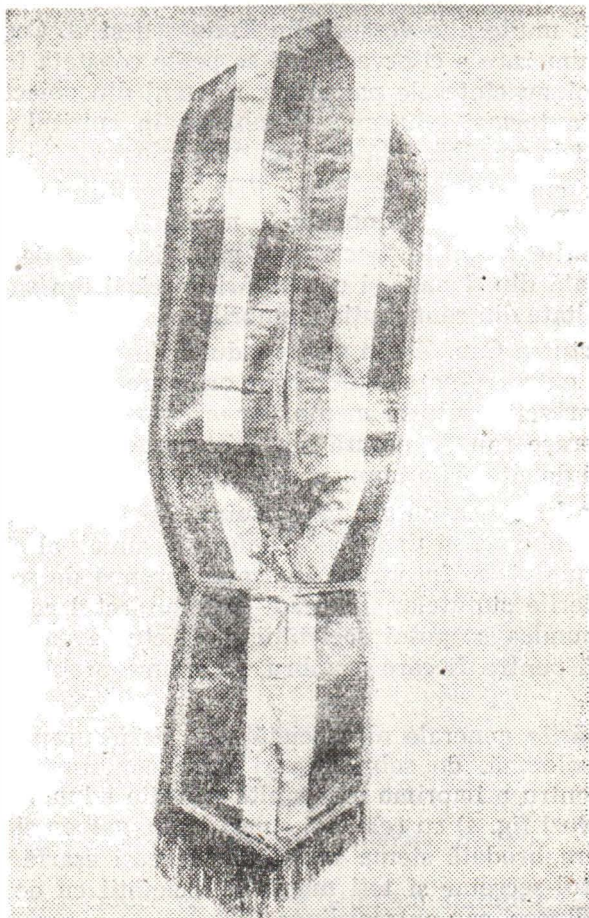

Fig. 4 — Eșarfa tricoloră a societății „Dacia“.

de tot ceea ce se chema atunci plaiul, glia, izvorul și graiul neamului, de tot ce era vatra strămoșească și leagăn de zămislire a poporului român.

După actul istoric de la 1 Decembrie 1918, aria de cuprindere a societății s-a extins aproape asupra întregii intelectualități din oraș și județ. După acest eveniment istoric sînt atrase

în rîndurile societății cadre didactice, juriști, studenți de la diferite facultăți, elevi și alte categorii de intelectuali, hotărîți să-și aducă contribuția la culturalizarea maselor populare din județ, la educarea lor în spiritul dragostei față de patrie, față de cultura și trecutul de luptă al poporului român¹⁹.

În această nouă situație se impuneau și unele schimbări de structură. Avînd în vedere extinderea ariei de cuprindere, aspectul legal al activității societatea își schimbă denumirea de la Societatea culturală „Dacia” în Societatea Academică „Dacia”. Acest lucru impune unele schimbări structurale și în stema societății. Dacă pînă în 1918 elementele din stema societății erau imprimate pe un fond alb, după această dată fondul stemei devine tricolorul, iar cele patru inițiale sînt încadrate de 2 ramuri de lauri, la baza cărora, pe o eșarfă tricoloră, este imprimată însăși noua denumire a societății. (vezi fig. 5).

Fig. 5 — Noua stemă
a Societății Academice „Dacia”.

Schimbări importante se înregistrează în activitatea societății. După 1918, crește numărul membrilor, iar activitățile sale depășesc granițele județului. Se organizează serbări culturale la Bistrița, Rodna, Sîngeorz-Băi, în orașele Dej, Gherla etc. Se țin conferințe cu caracter educativ și patriotic, au loc întîlniri cu muncitori și țărani din oraș și mai ales din județ, se organizează hore, baluri și alte acțiuni cu caracter cultural-educativ.

A rămas de neuitat pentru locuitorii de pe valea Bîrgăului serbarea culturală organizată de Societatea Academică „Dacia” la Prundul Bîrgăului, în 1924, la care a luat parte și soția celui ce a vizitat și admirat oamenii și peisajul acestei văi, George Coșbuc. Întreg programul spectacolului a fost format numai din cîntece, recitări și romanețe pe versurile neuitatului poet.

Treptat, treptat s-a împămîntenit o tradiție în activitatea societății „Dacia”, ca în fiecare vară să organizeze asemenea acțiuni culturale la care o contribuție de seamă și-o aduceau studenții de la diferite facultăți și elevii aflați în vacanță. De

¹⁹ Ibidem., cap. VIII, p. 7.

obicei, conferințele și simpoziioanele ce se țineau cu acest prilej abordau probleme referitoare la activitatea și operele marilor noștri scriitori și romancieri : A. Mureșanu, Coșbuc, Liviu Rebreanu, care în operele lor nemuritoare au cîntat și au prezentat cu multă măiestrie viața, bucuriile și frămîntările sociale ale locuitorilor acestor meleaguri atît de îndrăgite de ei.

Însă cea mai mare manifestație culturală organizată între cele două războaie, a fost cea din 29 septembrie 1935, cînd s-a aniversat un sfert de veac de la înființarea societății. (vezi fig. 6).

Sala de gimnastică și curtea liceului „Alexandru Odo-bescu“ din Bistrița (azi Școala nr. 2) au fost neîncăpătoare pentru mulțimea de participanți. Au fost prezenți membrii noi ai societății, o bună parte din membrii vechi, printre care și membri fondatori Alexandru Bușiță, medic, Valer Pop și Emil Rebreanu, juriști, Emil Monostireanu, inginer, un număr mare de invitați, reprezentanți ai altor societăți culturale din țară.

După cum relatează ziarul „Săptămîna“, festivitățile au oferit publicului bistrițean momente de profundă trăire și entuziasm patriotic, cu atît mai mult, cu cît în urma instalării regimului fascist din Germania, țara noastră era mereu amenințată și vizată de propaganda revizionistă. Însăși încheierea festivităților cu cîntecul patriotic „Pe-al nostru steag“ executat de corul societății ne dă imaginea fidelă a hotărîrii tuturor participanților de a-și uni cugetul și simțirile pentru înflorirea României, pentru apărarea fruntariilor ei, a gliei străbune. Cu această ocazie a fost emisă o carte poștală pe care este imprimată stema societății.

De la înființarea ei și pînă la încetarea activității societatea a fost condusă, printre alții, de următorii președinți : Alexandru Bușiță, Emil Monostireanu, Emil Rebreanu, Emil Molnar și Virgil Guțiu.

Activitatea culturală a societății a continuat și în anii următori, pînă în 1940, cînd prin Dictatul de la Viena, României i-a fost răpită o parte din teritoriul ei, care, împotriva oricărui adevăr istoric și a oricăror norme de drept internațional, a fost atribuit Ungarie hortiste.

Măsurile luate de fascismul hortist au dus la încetarea activității tuturor societăților culturale din teritoriul răpit, iar acțiunile spirituale răzlețe ce se desfășurau cu multă discreție, mai ales în puținele licee și școli românești, erau departe de a suplini setea de cultură și civilizație a populației românești aflată din nou sub jug străin.

Fig. 6 — O parte din participanții la festivitățile din 1935.